

סוציולוגיה

הוראות

א. משך הבחינה : שעהיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	–	(שאלה אחת $12 \times$)	–	12	נקודות
פרק שני	–	(ארבעה סעיפים $11 \times$)	–	44	נקודות
פרק שלישי	–	(ארבעה סעיפים $11 \times$)	–	<u>44</u>	<u>נקודות</u>
סך הכול	–			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין.

ד. הוראות מיוחדות : אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (12 נקודות)

קראו בעיון את הקטע שלפניכם, וענו על אחת מן השאלות 1–2 (12 נקודות).

עד לפני חודשים אחדים, העבודה הייתה חלק משמעותי מזהותה של ד"ר איזבל בולייג, סוציולוגית בת 37 מאוניברסיטת נברסקה. מוקדם יותר השנה, היא ויתרה על הקריירה שלה כשהחליטה להתפטר ולהישאר בבית עם התינוק שלה. ההתפטרות, כך היא הסבירה בריאיון ל"ווינגטון פוסט", נבעה מהצטברות של גורמים: לחץ גובר להיות במשרד למשך שעות ארוכות, אווירה עגמומית בעקבות קיצוצי תקציב ממשלתיים, וסביבת עבודה נוקשה. במקרים בהם היא הייתה צריכה לצאת מוקדם מן העבודה בשל מחלת התינוק, היא נתקלה בקשיים. "הגמישות הפכה לנחלת העבר", היא סיפרה. "תמיד הייתי מאוד ממוקדת בקריירה, אבל כעת אני מרגישה שנשים הן משהו שאפשר לוותר עליו במקום העבודה. שהן כבר לא זוכות בו לכבוד."

דורי, ר. (16 באוקטובר 2025). האמריקאיות חוזרות למטבח, כלכליסט, אוחזר מתוך: calcalist.co.il

1. הציגו את גישת האינטראקציה הסימבולית.

הסבירו והדגימו שני מושגים מתוך הפתיח.

2. הציגו את הגישה הפונקציונליסטית למשפחה.

הסבירו והדגימו שני מושגים מתוך הפתיח.

פרק שני (44 נקודות)

ענו על ארבעה סעיפים מן השאלות 3 – 6 (לכל סעיף – 11 נקודות).

3. אמונת המורה ביכולתו של התלמיד עשויה להשפיע על הדימוי העצמי של התלמיד והישגיו. ישנם בתי ספר המשקיעים משאבים נוספים בתלמידים מצטיינים, בעקבות המלצת המורים. ההשקעה המוגברת של בתי הספר בתלמידים אלה משפרת את סיכויי התלמידים להצלחה, ובכך מתקיימת אמונת המורה ביכולת התלמיד להצליח.
 - א. הציגו את תאוריית ה"אני במראה" של קולי והסבירו באמצעותה כיצד המצב המתואר בפתיח עשוי להשפיע על עיצוב דימוי עצמי חיובי בעיני התלמיד.
 - ב. הסבירו על פי שני עקרונות שנקבעו בהצהרת הלסינקי מדוע אסור לבצע ניסוי שיבדוק השערה בדבר פגיעה של מורים בדימוי העצמי של תלמידיהם.
4. בתקשורת נחשפות מפעם לפעם פרשיות שעוסקות בכתות (קבוצות סגורות שחבריהן מתאחדים סביב מנהיג או רעיון רוחני). יש כתות שבהן גבר אחד מנהל משק בית עם נשים רבות שעושות כדבריו ולהם ילדים משותפים.
 - א. הסבירו את המושגים "פוליגמיה", "משפחה מורכבת". הדגימו אחד מהם מן הפתיח.
 - ב. הסבירו את המושגים "קבוצת השתייכות", "מינניות". הדגימו אחד מהם מן הפתיח.
5. בחיים החברתיים, הפרט פועל לעיתים קרובות תחת השפעתם של אחרים – בין אם מדובר בלחץ חברתי של קבוצת השווים ובין אם מדובר בהנחיות המגיעות מצד דמויות סמכות ומנהיגים.
 - א. יש הטוענים כי "הנטייה לציית לסמכות היא חזקה יותר מהנטייה לקונפורמיות לקבוצת שווים". האם אתם מסכימים עם טענה זו? הביאו נימוק מסוג ראיה התומך או המפריך טענה זו.
 - ב. הציגו את תיאוריית התכונות ואת התיאוריה המצבית להסבר מנהיגות. הסבירו הבדל אחד בין שתי התיאוריות בנוגע לשאלה: "מה הופך אדם למנהיג?".
6. חברות פרימיטיביות מקיימות מנהגים שעשויים להיראות מוזרים לבני תרבות מערבית. דניאל גדל בבית שבו הוריו הקפידו מאוד על נימוסי שולחן ועל כבוד למבוגרים. בגיל ההתבגרות, דניאל החל לעבוד בעבודה זמנית בחופשות, שם נדרש על ידי המנהל שלו לעמוד בלוחות זמנים קפדניים ולתת שירות אדיב ללקוחות.
 - א. הסבירו את המושגים סוכן חיברות ראשוני וסוכן חיברות משני. הדגימו כל אחד מהם מן הפתיח.
 - ב. המאמר "פולחן הגוף של היאקיראמא" נכתב במטרה לבחון את הגישה שבה הקורא מנתח תרבות אחרת. הסבירו את שתי הגישות בהן ניתן לנקוט כלפי תרבות אחרת, והדגימו אחת מן הגישות שבאו לידי ביטוי במאמר.

פרק שלישי (44 נקודות)

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על ארבעה סעיפים סך הכול מן השאלות 7 – 10 (לכל סעיף – 11 נקודות).

**"גם הקשישים עוברים לחיות בטלפונים":
הכירו את המכורים החדשים למסכים.**

מעובד על פי: אקונומיסט. (24 בנובמבר). "גם הקשישים עוברים לחיות בטלפונים": הכירו את המכורים החדשים למסכים.

[TheMarker](http://themarkers.com). אוּחזר מתוך: themarkers.com

מאז פתיחתו ב-2019, המרכז הלאומי להפרעות משחקים (NCGD) בבריטניה טיפל במאות בני נוער. אולם לאחרונה, הקליניקה מדווחת על זרם קבוע של מטופלים מקבוצה דמוגרפית שונה מאוד: הקשישים. מומחי המרכז טיפלו עד כה בעשרות אנשים מעל גיל 40, כשהמבוגרת שבהם הייתה בת 72 שהתמודדה עם אובססיה למשחקים בנייד.

בשנים האחרונות התפשטה בעולם "פאניקה מוסרית" בנוגע להשפעות הטכנולוגיה על צעירים, אך נראה כי הזינוק בזמן המסכים מתרחש כעת גם בקרב הדור המבוגר. כשאנשים מגיעים לגיל פרישה, זמן השימוש שלהם בטלפונים חכמים עולה משמעותית. ד"ר איפסיט ואהיא, מבית הספר לרפואה של הרווארד, מציין כי חלק מהמבוגרים "חיים את חייהם דרך הטלפונים, כפי שעושים מתבגרים".

הקשישים נחשבו מאז ומתמיד לצרכני טלוויזיה כבדים בשל הזמן הפנוי והבידוד החברתי, אך בעשור האחרון חל שינוי דרמטי באימוץ טכנולוגיות חדשות. בעוד שבעבר רק מיעוט מהם החזיק בסמארטפון, כיום הגמלאים הם מהמאמצים הנלהבים של גאדג'טים דיגיטליים. לפי מחקרים, לבני 65 ומעלה יש כיום סיכוי גבוה יותר מלבני 25 ומטה להחזיק בטאבלטים או בקוראי ספרים אלקטרוניים. חברות הטכנולוגיה זיהו את הפוטנציאל הכלכלי והחלו לפתח פיצ'רים ייעודיים, כמו שעונים חכמים המבצעים בדיקות אק"ג או מזעיקים עזרה במקרה של נפילה.

לצד היתרונות, השימוש המוגבר במסכים מעורר חששות. במדינות כמו דרום קוריא ויפן, מחקרים קושרים בין זמן מסכים ממושך בקרב קשישים לירידה בפעילות גופנית ובאיכות השנה. בניגוד לצעירים, קשישים נוטים פחות להתלונן על "התמכרויות", אך לעיתים זמן המסך הוא המקור לבעיות אחרות, כמו חרדה הנובעת מצריכת תכנים שליליים ברשתות החברתיות.

הדור המבוגר פגיע במיוחד לסכנות המקוונות משתי סיבות עיקריות. ראשית, קשישים נוטים לצרוך חדשות באתרי אינטרנט פי שניים מצעירים, מה שחושף אותם למידע מטעה וחדשות מדאיגות. שנית, בשונה מבני נוער, המכשירים של הקשישים מקושרים לעיתים קרובות לחשבונות הבנק שלהם, מה שהופך אותם למטרה נוחה עבור נוכלים. בנוסף, לקשישים אין את "מעקות הבטיחות" שיש לצעירים; מורים והורים מפקחים על בני נוער, בעוד שפנסיונרים חיים לעיתים בבדידות ואיש אינו מבחין בשימוש המופרז שלהם במחשב.

עם זאת, הזינוק בזמן המסכים אינו רק שלילי. האינטרנט מהווה כוח מחבר חשוב עבור מי שמתקשים להתנייד: שיעורי יוגה בזום, מועדוני קריאה מקוונים ושימוש באפליקציות מסרים מפיגים את הבדידות ומקרבים בין בני משפחה. יתרה מכך, מחקרים חדשים מצביעים על כך ששימוש קבוע במכשירים דיגיטליים בקרב בני 50 ומעלה עשוי לסייע בשמירה על כושר מנטלי ולעכב ירידה קוגניטיבית.

התחזית בנוגע לחשיפת הקשישים לטכנולוגיה עשויה להתרחב לתחום המציאות המדומה (VR), המאפשרת למרותקים לביתם "לטייל" בעולם או לבקר במקומות מתקופת ילדותם. נראה כי לטוב ולרע, הטכנולוגיה הפכה לחלק בלתי נפרד מחיי הזקנה המודרנית.

ענו על ארבעה סעיפים מן השאלות 7 – 10 (לכל סעיף – 11 נקודות). כדי להדגים מושג אותיאווריה הנזכרים בקטע, אין להסתפק בהעתקת משפטים מן הקטע. יש להסביר את הקשר בין הנאמר בקטע והנדרש בשאלה.

7. **א.** הסבירו מהי תרבות חומרית.
הדגו מן הקטע מרכיב אחד של תרבות חומרית.
ב. הסבירו והדגו שניים מן המושגים הבאים מתוך הקטע: ערך, נורמה סנקציה.
8. **א.** הסבירו מהי תרבות צריכה. הראו כיצד תרבות הצריכה באה לידי ביטוי בקטע באמצעות פעילותן של חברות הטכנולוגיה כלפי אוכלוסיית הקשישים.
ב. הגדירו את המושגים: צרכים אינסטרומנטליים וצרכים אקספרסיביים.
הדגו מתוך הקטע כיצד השימוש בטכנולוגיה נותן מענה לכל אחד מן הצרכים האלה עבור הקשישים.
9. **א.** הגדירו את המושג סטייה.
האם התנהגות הקשישים המתוארת בקטע נחשבת לסטייה? הסבירו את תשובתכם באמצעות מאפיין אחד של יחסיות הסטייה.
ב. הסבירו מהי זהות משנה והדגו שני סוגים של זהות משנה מתוך הקטע.
10. **א.** הסבירו באמצעות מושג סוציולוגי הקשור לגיל ההתבגרות מדוע מתבגרים מרבים להשתמש במשחקי מחשב וברשתות חברתיות, כפי שמוזכר בקטע.
ב. הציגו שני הבדלים בין המשפחה בחברה המסורתית לבין המשפחה בחברה המודרנית.
הסבירו באמצעות הבדל אחד שהצגתם את תופעת בדידות הקשישים שפונים למסכים כפי שמתואר בקטע.

בהצלחה!